

ПЕДАГОГІКА, ПСИХОЛОГІЯ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ

**Збірник
наукових
праць**

ТА МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

№24₂₀₀₂

**Харківська державна академія дизайну і мистецтв
(Харківський художньо-промисловий інститут)**

**Фізична культура і спорт:
біологічні та педагогічні науки**

**Зареєстровано постановою президії ВАК України від
09.06.1999р. №1-05/7, 11.10.2000р. №2-03/8, 11.04.2001р. №5-05/4.**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ
(ХАРКІВСЬКИЙ ХУДОЖНЬО-ПРОМИСЛОВИЙ ІНСТИТУТ)**

Видається з січня 1998 року

№24

**ПЕДАГОГІКА, ПСИХОЛОГІЯ ТА
МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ**

ХАРКІВ 2002

Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: 36. наук. пр. за ред. Єрмакова С.С. - Харків: ХДАДМ (ХХПІ), 2002. - №24. - 100 с.
(Укр., рос., англ. мов.)

У збірку вміщено статті, що висвітлюють нові технології фізичного виховання молоді і підготовки спортсменів.

Збірник розрахований на вчителів і викладачів фізичного виховання, тренерів і спортсменів.

Видається за рішенням Вченої ради Харківської державної академії дизайну і мистецтв (Харківського художньо-промислового інституту) [протокол № 4 від 27.12.1996 р., протокол № 7 від 23.04.1999 р., протокол № 8 від 29.03.2002 р.].

Збірка затверджена ІЗАК України і входить до переліку наукових видань, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт:

«Фізичне виховання і спорт» - постанова ІЗАК України від 09.06.1999р. №1-05/7. - Бюл. ІЗАК України, 1999. - №4. - С. 59;
«Педагогічні науки» - додаток до постанови президії ВАК України від 11.04.2001р. №5-05/4. - Бюл. ВАК України, 2001. - №3. - С. 6;
«Біологічні науки» - постанова президії ВАК України від 11.10.2000р. №2-03/8. - Бюл. ВАК України, 2000. - №6. - С. 7.

Редакційна колегія:

1. Бізін В.П.	доктор педагогічних наук, професор;
2. Дмигренко Т.О.	доктор педагогічних наук, професор;
3. Єрмаков С.С. (гол.ред.)	доктор педагогічних наук, професор;
4. Золотухіна С.Т.	доктор педагогічних наук, професор;
5. Корягін В.М.	доктор педагогічних наук, професор;
6. Максименко І.М.	доктор педагогічних наук, професор;
7. Друзь В.А.	доктор біологічних наук, професор;
8. Клименко А.І.	доктор біологічних наук, професор;
9. Лагутін А.М.	доктор біологічних наук, професор;
10. Романенко В.О.	доктор біологічних наук, професор;
11. Ткачук В.Г.	доктор біологічних наук, професор;
12. Веріч Г.Є.	доктор медичних наук, професор;
13. Сак Н.М.	доктор медичних наук, професор;
14. Ложкін І.В.	доктор психологічних наук, професор.

Є.С. Єрмаков, 2002;
ФХарківська державна академія
дизайну і мистецтв, 2002

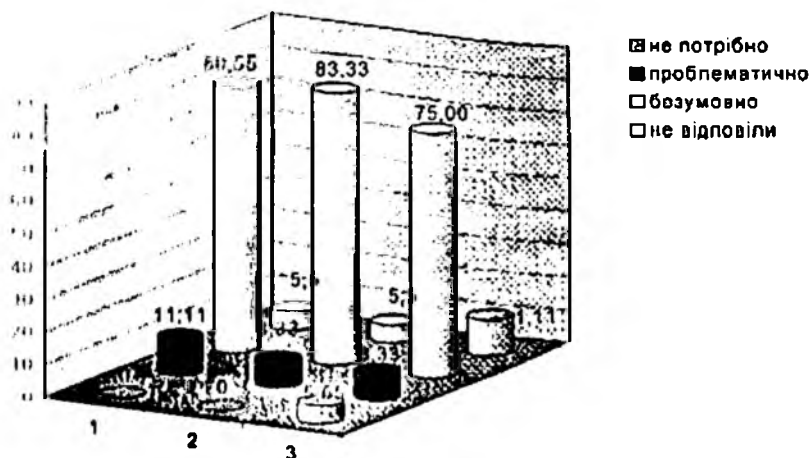

Рис. 1 Чи потрібно продовжувати фізичне виховання професіонала після закінчення вузу?

Література

1. Риевский Р.Т. Проблемы физической подготовленности современного человека и пути их решения на пороге XXI века// Физическая культура, спорт, туризм – в новых условиях развития стран СНГ: Матер. Междунар. науч. конгресса. – Минск: "Тисей", 1999. – Ч. II. – С.20-24.
2. Риевский Р.Т. Психофизическое совершенствование молодежи двадцать первого века// Молодь третього тисячоліття: гуманітарні проблеми та шляхи їх розв'язання: Зб. наук. статей. – (Львів: ІСІІ, 2000). – Том I. – С.265-271.

Надійшла до редакції 20.11.2002р.

РЕАЛІЗАЦІЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СОЦІАЛЬНОГО І ПЕДАГОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СИСТЕМІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Прокопенко А.І.

Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

Анотація. Обґрунтовано взаємозв'язок педагогічного і соціального управління в педагогічній системі освітнього закладу. Розкрито перспективний характер засобів управління. Показано, що принципи природовідповідності, гуманізації, демократизації є тією ланкою, яка реалізує взаємозв'язок видів управління в педагогічній

системі.

Ключові слова: педагогічна система, соціальне управління, педагогічне управління, взаємозв'язок.

Аннотация. Прокопенко А.И. Реализация взаимосвязи социального и педагогического управления в педагогической системе учебного заведения. Обоснована взаимосвязь педагогического и социального управления в педагогической системе образовательного учреждения. Раскрыт перспективный характер средства управления. Показано, что принципы природосообразности, гуманизации, демократизации – это то звено, которое реализует взаимосвязь видов управления в педагогической системе.

Ключевые слова: педагогическая система, социальное управление, педагогическое управление, средства управления, взаимосвязь.

Annotation. Prokopenko A.I. Realization of correlation of social and pedagogical management in a pedagogical system of an educational institution. The correlation of pedagogical and social management in a pedagogical system of educational establishment is justified. The perspective character of control facilities is opened. It is shown, that principles of connatural conformity, humanization, democratization is that part, which will realize correlation of aspects of management in a pedagogical system.

Key words: pedagogical system, social management, pedagogical management, control facilities, correlation.

До складу суспільства відносяться різні соціальні інститути як сталі форми організації спільної діяльності людей. Система освіти – це соціальний інститут, що виконує важливі функції в суспільстві, серед них головною є передача підростаючим поколінням знань і культурних цінностей. Зміст освіти, методи і форми його засвоєння здобуваються із досягнень науки і культури, а також із практичної діяльності людей. Освіта стала необхідним фактором розвитку окремих сфер суспільства: економічної, політичної, культурної. Н.В. Бордовська та А.О. Реан [1, с. 63-66] визначили такі основні соціокультурні функції сучасної освіти, як:

- оптимальний спосіб входження людини у світ науки і культури;
- практика соціалізації людини та здійснення наступності між поколіннями;
- механізм формування суспільного і духовного життя людини;
- процес трансляції здобутків культури (духовних, матеріальних, практичних);

- механізм розвитку регіональних систем освіти і національних традицій;
- механізм передачі та втілення базових культурних цінностей і цілей розвитку суспільства;
- прискорення культурних змін і перетворень у суспільному житті, а також в окремій людині.

Аналіз функцій освіти показує, що існує тісний взаємозв'язок культури і освіти. Культура є тим дидактичним об'єктом, який виступає в процесі навчання і виховання підростаючого покоління. Отже, культуру можна визначити як передумову і результат навчання й виховання людини.

Вища освіта – це соціальний інститут, до складу якого, згідно із законом України “Про вищу освіту”, входять “вищі навчальні заклади всіх форм власності, інші юридичні особи, що надають освітні послуги у галузі вищої освіти; органи, які здійснюють управління у галузі вищої освіти” [2, с. 3]. Компонентами структури системи вищої освіти є вищі навчальні заклади (університети – класичні, профільні, академії, інститути, консерваторії, коледжі, технікуми) та органи управління ними. Між компонентами існують різні зв'язки: матеріальні, духовні, інформаційні тощо. Серед головних інформаційних зв'язків називають прямі та зворотні. Завдяки наявності цих зв'язків система освіти взагалі і система вищої освіти зокрема є замкненою системою управління.

У системі управління вищою освітою має місце два основні види управління: соціальне й педагогічне. Соціальне управління здійснює Кабінет Міністрів через систему органів виконавчої влади: проводить державну політику у галузі вищої освіти, організує розроблення та втілення відповідних програм, видає нормативно-правові акти, забезпечує контроль за виконанням законодавства про вищу освіту.

Педагогічне управління здійснюється в педагогічній системі. Вона розглядається як система управління навчальною діяльністю студентів – суб'єктів освітнього процесу. Процеси навчання, виховання, соціалізації, що мають місце в педагогічній системі, розглядаються як процеси управління. Компонентами педагогічної системи є колективи педагогів і студентів, цілі, принципи, зміст навчання і виховання, методи, організаційні форми спільної діяльності. Між компонентами педагогічної системи діють прямі та зворотні зв'язки, а також зв'язки координації (горизонтальні) і субординації (вертикальні). Педагогічна система є складною системою управління; її функціонування не є детермінованим. Передбачення результатів можливо на основі стохастичних залежностей. Суб'єктом педагогічного управління є викладач; суб'єктом

самоуправління – студент.

По відношенню до педагогічної системи соціальне управління слід розглядати як зовнішній вплив, а педагогічне – внутрішній. На нашу думку, соціальне управління має ознаку перспективності та стратегічності.

Значення термінів “перспективний” і “стратегічний” розкрито в Новому тлумачному словнику української мови:

1. перспективний – який має великі можливості, передумови для успішного розвитку в майбутньому; який передбачає наступний розвиток чого-небудь: розрахований на багато років, на майбутнє [3, с. 325].
2. стратегічний – який визначає головний напрям дій, вчинків; стратегія – спосіб дій, лінія поведінки [4, с. 417].

Найбільш поширеними засобами соціального управління є програма і план. Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття) і Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті є засобами перспективного управління системою освіти, які визначають головний напрям її розвитку [5, 6]. Для того щоб засіб соціального управління мав великі можливості впливати на розвиток системи освіти, він має бути пов’язаним із засобами педагогічного управління і, перш за все, педагогічними принципами. Сучасна педагогічна система ґрунтується на принципах гуманізації, гуманітаризації, природовідповідності, демократизації відносин, науковості та ін. Розглянемо на прикладах засобів соціального управління, наведених вище, наявність взаємозв’язку із засобами педагогічного управління процесами навчання, виховання, розвитку, соціалізації учнів (студентів).

Головною метою програми “Освіта” є “визначення стратегії розвитку освіти в Україні на найближчі роки та перспективу” [5, с. 5]. Аналіз мети Програми показує, що вона є засобом перспективного управління, що ґрунтується на визначеній стратегії розвитку освіти. Дана стратегія найшла своє відображення у стратегічних завданнях реформування освіти в Українській державі, пріоритетних напрямках реформування, а також основних шляхах цього процесу [5, с. 6-8]. Серед стратегічних завдань головними є такі:

- відродження і побудова національної системи освіти як найважливішої ланки виховання, формування творчої особистості;
- виведення освіти в Україні на рівень, досягнений розвинутими країнами світу.

Головні напрями реформування освіти ґрунтуються на забезпеченні пріоритетності розвитку людини, створенні для цього

відповідних умов як на рівні держави, так і на рівні кожного навчального закладу.

Серед основних шляхів реформування освіти – забезпечення її розвитку на основі нових прогресивних концепцій, запровадження сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досягнень. Це всеохоплююче сприяння розвитку освіти, відхід від засад авторитарної педагогіки, підготовка педагогічних кадрів нової генерації, формування нових економічних основ, створення навчальних закладів нового типу, перебудова управління, розробка нової правової та нормативної основ, втілювання на органічній інтеграції освіти і науки.

Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. є державним документом, який визначає стратегію і основні напрями її розвитку на перспективу. Це також є засобом соціального управління найвищого, державного рівня, стратегія якого ґрунтується на прискореному, випереджувальному розвитку освіти і науки, фізичних, інтелектуальних, моральних та інших сутнісних сил особистості, які забезпечують її самоствердження і самореалізацію.

Розглянемо принципи, на яких ґрунтуються Програма і Доктрина і які є підгрунтям взаємозв'язку соціального і педагогічного управління в освіті.

Принцип гуманізації освіти – центральна складова нового педагогічного мислення – полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, формуванні компонентів педагогічної системи (цілей, змісту, методів, форм діяльності) у світлі їх людинотворчої функції. Цей принцип визначено як один з основних, на яких ґрунтується Програма [5, с. 8], де проголошується забезпечення загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи. Мету української освіти розроблено в Доктрині на основі принципу гуманізації – створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості, формувати покоління, здатні навчатися упродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства.

Принцип гуманітаризації освіти визначено в Програмі як такий, що покликаний формувати цілісну картину світу, духовність, культуру особистості, шанетарне мислення [5, с. 9]. Цей принцип суттєво впливає на проєктування компонентів педагогічної системи:

- у змісті освіти має здійснюватись переорієнтація на вивчення цілісної картини світу – світу культури, світу людини;
- методи і форми діяльності мають формувати в учнів гуманітарне мислення, що ґрунтується на системному

підході, сприяти творчому розвитку.

Доктрина визначає як один із пріоритетів – формування у дітей і молоді цілісної наукової картини світу і сучасного світогляду, здібностей і навичок самостійного наукового пізнання.

Гуманітаризація освіти передбачає суттєве підвищення статусу гуманітарних дисциплін, здійснення наступності в процесі їх вивчення, реалізації взаємозв'язку з природничо-математичними дисциплінами. Одним із практичних напрямів гуманітаризації освіти є відображення в змісті освіти світової загальнокультурної спадщини, філософських та стичних концепцій, історії науки. У зв'язку з цим, згідно з Доктриною, система освіти має забезпечити екологічне, етичне та естетичне виховання й формування високої гуманістичної культури особистості.

Принцип природовідповідності процесів навчання, виховання, соціалізації наголошує на необхідності враховувати фактори природного розвитку дитини. С.У. Гончаренко в Українському педагогічному словнику пише: "В сучасній науковій педагогіці поняття принципу природовідповідності не застосовується, а його основний зміст вичерпується принципом урахування вікових особливостей дітей" [7, с. 270-271]. У Програмі серед пріоритетних напрямів реформування дошкільного виховання записано: "... удосконалення навчально-виховного процесу в дошкільних виховних закладах з урахуванням особистісних якостей, стану здоров'я, природних задатків дитини" [5, с. 20]. У Доктрині багато уваги приділено навчанню й вихованню дітей з особливими потребами, а також своєчасному виявленню і діагностуванню таких дітей, врахуванню цих даних у структурі мережі закладів корекційної і реабілітаційної допомоги, в тому числі і в умовах сім'ї.

Принцип демократизації у Програмі представлено як засіб здійснення управління системою освіти. Доктрина наголошує на тому, що метою освіти є виховання людини демократичного світогляду і культури, яка дотримується прав і свобод особистості, з повагою ставиться до традицій народів і культур світу, ... виховання культури миру і міжособистісних відносин [6, с. 4]. Якщо виділити компоненти педагогічної системи, на які безпосередньо спрямований той або інший принцип, слід констатувати, що принципи природовідповідності та гуманізації спрямовано на особистість учня, принцип гуманітаризації – здебільшого на зміст освіти і виховання, принцип демократизації впливає на вибір методів і форм спільної діяльності.

Принцип науковості пов'язаний з усіма компонентами педагогічної системи. Головна вимога принципу – раціональний вибір компонентів. Серед пріоритетних напрямів реформування загальної

середньої освіти у Програмі зазначено окремі вимоги принципу науковості [7, с. 24]:

встановлення раціонального співвідношення між гуманітарними та природничо-математичними складовими змісту освіти;
відповідно оновленому змісту – створення науково-педагогічного, методичного та інформаційного забезпечення;
широке впровадження досягнень науки і культури, нових технологій навчання.

Отже, серед вимог принципу науковості – оптимізація змісту за критерієм раціонального співвідношення між гуманітарними та природничо-математичними складовими; застосування новітніх досягнень у науці, а також нових технологій у навчанні.

У Доктрині зміст принципу науковості сформульовано з наголосом на організацію навчально-виховного процесу: врахування сучасних досягнень науки, педагогічної теорії, соціальної практики, техніки і технології; наступність рівнів освіти і неперервність навчання; створення та впровадження інформаційних технологій навчання.

Одним із пріоритетів державної політики у розвитку освіти є створення індустрії навчальних засобів [6, с. 4]. Розв'язання цієї проблеми здійснюється на теоретичному і практичному рівнях. У теорії педагогіки розвивається нова галузь – педагогічне проектування засобів управління навчальною діяльністю (В.С. Безрукова, Т.О. Дмитренко, В.В. Костіна, Л.П. Ричкова та інші вчені). У практичній діяльності педагогів усе більше розповсюдження мають комплекси засобів, які застосовуються на всіх етапах навчальної діяльності учнів, що безумовно підвищує науковість педагогічного процесу.

Таким чином, система педагогічних принципів є тією ланкою, що пов'язує соціальне й педагогічне управління у педагогічній системі.

Взаємозв'язок соціального і педагогічного управління реалізується в умовах інтеграції та диференціації, стандартизації, багаторівневості, багатоваріантності, фундаменталізації, неперервності, наступності, глобалізації та ін. Розглянемо, як ці умови було відображено у засобах соціального управління – Програмі і Доктрині.

Інтеграція розглядається як процес і результат об'єднання чогось у єдине ціле. Стратегічним завданням реформування змісту освіти, згідно з Програмою, є відбір і структурування навчального матеріалу на засадах інтеграції та диференціації, орієнтація на інтегральні дисципліни. Тут інтеграція є одним із засобів зменшення рівня дії протиріччя між великою кількістю інформації та неможливістю оперативного сприйняття, переробити, перетворити та застосувати її. Інтеграція сприяє реалізації

зв'язку соціального і педагогічного управління. Соціальне управління діє на компонент педагогічної системи – зміст освіти, а через нього – на інші компоненти – методи, форми діяльності тощо.

У Доктрині розглядається інтеграція у сфері вищої освіти [6, с. 4-6]:

- інтеграція вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації, наукових установ та підприємств;
- інтеграція освіти, науки, виробництва.

Тут соціальне управління спрямовано на забезпечення високої якості вищої освіти, мобільності випускників на ринку праці.

Інший аспект складає інтеграція освіти України у міжнародний освітній простір. Через такі організації, як Рада Європи, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ та ін., беручи участь у різних проектах, система освіти України отримує необхідну інформацію для розвитку гуманітарної сфери, демонструє власні здобутки і напрацювання.

Отже, інтеграція сприяє посиленню взаємозв'язку між соціальним і педагогічним управлінням через вплив на компоненти педагогічної системи, а також входження України у міжнародний освітній простір.

Диференціація – поділ, розчленування чого-небудь на окремі різноманітні елементи. Диференціація дозволяє врахувати і розвинути інтереси, схильності, здібності суб'єктів освітнього процесу через орієнтацію установ освіти на досягнення учнів (студентів). Згідно з Програмою, диференціація втілюється завдяки існуванню:

- шкіл нового типу (гімназій, ліцеїв, спеціальних закладів для обдарованих дітей, шкіл (класів) з поглибленим вивченням окремих предметів, навчально-виховних комплексів, недільних, приватних шкіл тощо);
- загальноосвітніх шкіл – інтернатів, що зорієнтовані на спеціалізовану поглиблену підготовку з технічного, математичного, гуманітарного, художньо-естетичного та інших напрямів, на відкриття при цих школах класів для навчання обдарованих дітей.

У педагогічній системі диференціація реалізується за допомогою:

- утворення груп учнів за їхніми успіхами в навчанні;
- надання можливості вивчати дисципліни за вибором;
- створення індивідуальних планів і програм для навчання учнів або студентів відповідно до їхніх інтересів, рівня підготовки тощо.

Диференціація знайшла відбиток у Доктрині через [6, с. 4]:

- впровадження і різноманітні мережі дошкільних закладів і навчальних комплексів (загальних, з профільними групами

рітного спрямування, компенсуючими та комбінованими тощо); оптимізацію структури освітньої мережі, створення умов для профільного, екстернатного і дистанційного навчання; створення цілісної багаторівневої системи позашкільних наглядів різних типів і форм власності для забезпечення розвитку здібностей, талантів та обдаровань дітей і молоді, задоволення їхніх інтересів і запитів; впровадження гнучких освітніх програм та технологій навчання і виховання.

Отже, диференціація є важливою умовою здійснення взаємозв'язку між соціальним і педагогічним управлінням; соціальне управління через диференціацію впливає на педагогічні системи всіх рівнів: індивідуальну, класну (групову), навчального закладу тощо.

Стандартизація (встановлення єдиних норм і вимог) в освіті – це ориєнтація на реалізацію державного освітнього стандарту сукупності обов'язкових навчальних дисциплін у чітко визначеному обсязі годин. Поняття соціального стандарту введено в систему для опису соціальної статистики, що досліджує сталі структури, які забезпечують соціальний порядок і збереження системи як цілого [8, с. 62]. Соціальна статика описує один із основних режимів соціальної системи як системи управління. Саме управління забезпечує режими соціальної статистики і соціальної динаміки. Поняття соціальної динаміки було висунуте французьким соціологом О.Контом для аналізу змін у суспільстві, їх спрямованості, причин, наслідків. К.Левін запропонував поняття соціальної динаміки для опису процесів у малих групах. Проблеми статистики і динаміки соціальних систем досліджує соціальна психологія.

Стандарт освіти, що описує статистику освітньої системи, - це сукупність основних параметрів, яка "приймається за державну норму освіченості, відображає соціальний ідеал і враховує можливості реальної особистості й системи освіти по досягненню цього ідеалу" [7, с. 318]. Об'єктами стандартизації є структура освіти, зміст освіти, обсяг навчального навантаження і рівень підготовки. Стандарт освіти є основою для розробки навчальних планів, програм дисциплін тощо.

Серед основних шляхів реформування загальної середньої освіти Програма називає "визначення державних стандартів усіх рівнів загальної середньої освіти" [5, с. 25]. Доктрина ставить питання розробки і впровадження державних стандартів педагогічної освіти різних освітньо-кваліфікаційних рівнів (бакалавр, спеціаліст, магістр), а також створення стандартів інфраструктурного забезпечення закладів освіти та ін. [6, с.

Багаторівненість (ієрархічність) означає організацію кількох етапів освітнього процесу, що забезпечує можливість досягнення того рівня освіти, який відповідає можливостям та інтересам учнів. Кожний рівень має цілі, строки і характерні особливості. Українська вища освіта ґрунтується на трьох рівнях – бакалавріат, рівень спеціаліста і магістратура.

Фундаменталізація – це посилення взаємозв’язку теоретичної і практичної підготовки людини до організації своєї життєдіяльності та життєтворчості. Для виконання мети освіти – створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості – Доктрина пропонує [6, с. 4]:

- формування трудової і моральної життєтворчої мотивації, активної громадянської та професійної позицій;
- підготовку людей високої освіченості й культури, кваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, професійного розвитку.

Із фундаменталізацією пов’язана **неперервність**, тобто навчання упродовж життя [6, с. 5]. Доктрина розкриває механізми реалізації неперервної освіти через забезпечення **наступності** на різних ступенях освіти, формування потреби до самонавчання, оптимізацію системи підготовки і перепідготовки кадрів, створення інтегрованих навчальних планів і програм, формування навчально-науково-виробничих комплексів тощо.

Розвиток системи освіти, реалізація взаємозв’язку соціального і педагогічного управління здійснюються в умовах **глобалізації**. Феномен глобальних проблем сучасного світу відображує головне протиріччя його розвитку – між стратегією людської перетворювальної діяльності та “стратегією” розвитку екосистем [9, с. 6]. Рішення глобальних проблем вимагає наявності інтелектуальних умінь особистості – аналізувати роль людини та її діяльності в системі “Природа – людина – діяльність – суспільство - культура”. Для цього необхідно, щоб освітні технології ґрунтувались на:

- перегляді способів причинного пояснення явищ оточуючого світу через уведення сукупності факторів (факторний аналіз);
- орієнтації на внутрішню багозначність розуміння складної системи будь-якої фізичної природи;
- усвідомленні внутрішньої альтернативності рішень, що приймаються у будь-якій ситуації;
- усвідомленні наслідків дій, відповідних прийнятому рішення (найближчих, віддалених);
- вихованні в учнів критичного мислення, здатності до рефлексії.

Висновки.

1. У педагогічній системі закладу освіти діють два види управління – соціальне і педагогічне. Соціальне управління розглядається як зовнішній вплив на систему, а педагогічне – внутрішній. Засобами педагогічного управління є компоненти педагогічної системи – цілі, педагогічні принципи, зміст, методи і форми спільної діяльності учнів (студентів). Соціальне управління здійснює свій вплив через той чи інший компонент. В цьому проявляється взаємозв'язок соціального і педагогічного управління в педагогічній системі закладу освіти.

2. Соціальне управління має ознаки перспективності й стратегічності. Воно визначає розвиток педагогічної системи на перспективу, на майбутнє. Ось чому даний вид управління називається перспективним, а засобами управління є перспективний план, програма тощо.

3. Програма "Освіта" (Україна XXI століття) та Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті є засобами перспективного управління. Ці державні документи визначають стратегію і основні напрями розвитку освіти на перспективу.

4. Аналіз Програми і Доктрини показав, що принципи природовідповідності, демократизації, науковості та ін. є тією ланкою педагогічної системи, яка реалізує взаємозв'язок педагогічного і соціального управління.

5. Педагогічна система закладу освіти функціонує в умовах інтеграції, диференціації, стандартизації, багаторівневості, фундаменталізації, неперервності, наступності і глобалізації. Пові технології навчання і виховання мають бути розроблені з урахуванням дійшніх викликаних умов.

Література

1. Бурдонська Н.В., Реан А.А. Педагогика. Учебник для вузов. – СПб.: Изд-во "Питер", 2000. – 304 с. – (Серия "Учебник нового века").
2. Закон України "Про вищу освіту" / Освіта України № 17 26 лютого 2002 р. – С. 2 – 8.
3. Новий тлумачний словник української мови. В 4 т. Т. 3 – К.: Аконтіт, 1999. – С. 325.
4. Новий тлумачний словник української мови. В 4 т. Т. 4. – К.: Аконтіт, 1999. – С. 417.
5. Державна національна програма "Освіта" (Україна XXI століття) – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
6. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті / Освіта України № 29 18 липня 2001р. – С. 4 – 6.

7. Гончаренко С.У. *Український педагогічний словник*. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
8. *Краткий словарь по социологии* / Под общ. ред. Д. М. Гвишиани.
9. Лапина Н.И. Сост. Э.М. Коржева, И.Ф. Наумова. – Политиздат, 1989. – 479 с.
10. *Образовательные технологии (из опыта развития глобального мышления учащихся)* / Под ред. Ю.П. Кулюткина, Е.Б. Спасской. – СПб.: КАРО, 2001. – 152 с.

Надійшла до редакції 28.11.2002р.

ШКОЛА КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я: МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАСОБІВ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ

(з досвіду роботи НВК № 12 м. Харкова)

Мельник Ю.Б.

Харківський державний педагогічний
університет ім. Г.С.Сковороди

Анотація. Визначено сутність поняття "Культура здоров'я". Розглянуто проблему формування культури здоров'я учнів середніх загальноосвітніх закладів. Запропоновано нові підходи та можливі шляхи подолання негативних тенденцій стану здоров'я школярів. Надано методичні рекомендації щодо впровадження системи педагогічних засобів формування культури здоров'я учнів.

Ключові слова: культура здоров'я, навчально-виховний процес, схема-алгоритм, комплексно-цільова програма, проект моделі, спецкурс.

Аннотация. Мельник Ю.Б. Школа культуры здоровья: методические рекомендации относительно внедрения системы педагогических средств формирования культуры здоровья учеников (по опыту работы УВК № 12 г. Харькова). Дано определение понятию "Культура здоровья". Рассматривается проблема формирования культуры здоровья учащихся средних общеобразовательных заведений. Предлагаются новые подходы и возможные пути преодоления негативных тенденций состояния здоровья школьников. Даны методические рекомендации по внедрению системы педагогических средств формирования культуры здоровья учащихся.

Ключевые слова: культура здоровья, учебно-воспитательный процесс, схема-алгоритм, комплексно-целевая программа, проект модели, спецкурс.

ЗМІСТ

Свістельник І.Р. З історії джерел інформаційного забезпечення спортивної освіти та науки	3
Маслов В.М., Носко М.О., Дейкун М.П. Динаміка показників спеціальної працездатності волейболістів у експериментальних групах	8
Домашенко А.В. Соціальне замовлення на фізичне виховання фахівців сучасного народного господарства	15
Прокопенко А.І. Реалізація взаємозв'язку соціального і педагогічного управління в педагогічній системі закладу освіти	19
Мельник Ю.Б. Школа культури здоров'я: методичні рекомендації щодо впровадження системи педагогічних засобів формування культури здоров'я учнів (з досвіду роботи НВК № 12 м. Харкова)	30
Глазунов С.І. Аналіз професійної діяльності військовослужбовців механізованих підрозділів сухопутних військ у варіанті бою	38
Круцевич Тетяна, Суворова Тетяна. Модельні характеристики показників рухових тестів 11-17-ти річних дівчат	43
Михайленко Роман. Дерматогліфічні показники в прогнозуванні фізичного розвитку дітей різних вікових груп	48
Ганчар Иван, Ганчар Алексей, Фомичев Александр. Изменение рейтинга стран-участниц всемирных универсиад по плаванию	54
Бородин Ю.А. Взаимосвязь содержания и направленности специальной физической подготовки курсантов военно-учебных заведений ВУЗов ПВО и технической оснащенности войск	63
Битко С.Н., Маслов В.Н. Влияние пролонгированного воздействия эфирного масла лаванды на показатели игровой деятельности и состояние ССС у волейболистов	70
Дидык Т.Н. Динамика физических и психомоторных показателей пауэрлифтеров различной квалификации	75
Дьяченко Андрей. Проявления специального функционального потенциала как условие реализации индивидуальных возможностей гребцов-академистов высокого класса	81
Виноградов Валерий. Характер изменения чувствительности реакций кардиореспираторной системы и их кинетики при изолированном воздействии массажных манипуляций и специальных упражнений	89
Гринь Л.В. Травматизм у спортсменів-борців та його профілактика	94
Вимоги до статей	98
Конференції України та Росії	99

ЗБІРНИК ВИДАЄТЬСЯ ЗА КОШТИ АВТОРІВ

Оригінал-макет підготовлено в редакційно-видавничому відділі ХДАДМ
Підл. до друку 06.12.2002. Формат 60х80 1/16. Папір: друк. Друк: ризограф.

Ум. друк арк. 6,25 Тираж 100 прим.

ХДАДМ, Харківська державна академія дизайну і мистецтв,
Україна, 61002, Харків-2, вул. Червонопрапорна, 8.

Свид-во про внесення до держ. реєстру суб'єкта видав. справи
ДК №860 від 20.03.2002р.

Надруковано з оригінал-макету в тілографії Фонду
61002, Харків-2, вул. Червонопрапорна, 8.